

Participatieraad Goirle

Betreft Advies aan het College en de Gemeenteraad van de gemeente Goirle
Inzake beleidsvisie op het sociaal domein 2022-2026 gemeente Goirle

Datum 26 augustus 2021

Aanleiding voor het advies

Aan de Participatieraad Goirle (PRG) is op 13 juli gevraagd advies uit te brengen naar aanleiding van de nieuwe beleidsvisie op het Sociaal Domein "Goirle glanst". De huidige adviesaanvraag is tijdig aangekondigd, de PRG heeft kunnen participeren in de digitale bijeenkomst "partners in het sociaal domein", in de vergadering van de PRG in juni is een toelichting gegeven en de PRG heeft het concept van de nieuwe beleidsvisie ontvangen. Vanwege de interne samenhang binnen het brede beleid is gevraagd het meer specifieke onderwerp "normaliseren" in het advies een plaats te geven. De PRG gaat hierbij uit van de nota "Normaal is het gewone leven centraal".

In het hiernavolgende neemt de PRG u eerst mee in een aantal dilemma's waarmee de raad worstelt naar aanleiding van de adviesaanvraag. Vervolgens zeggen wij iets over het beeld op 'mens en samenleving' dat ten grondslag zal liggen aan de advisering. Daarna benoemen wij een aantal kritiekpunten op de gemeentelijke nota en tenslotte geven wij onze adviezen puntsgewijs weer.

Dilemma's

1. De zelfverantwoordelijke en zelfbepalende burger die 'zelfredzaam' is contra de burger voor wie het aantal vrijheidsgraden sociaal, biologisch en economisch zeer beperkt is en die als gevolg daarvan afhankelijk is van zorg en ondersteuning
2. De Goirlese samenleving die kansen biedt versus de samenleving die complex, onoverzichtelijk en moeilijk te doorgronden is.
3. Het gegeven dat normaliseren en demedicaliseren zelfredzaamheid kunnen bevorderen versus het gegeven dat normaliseren en demedicaliseren op gespannen voet kunnen staan met een samenleving die compassie uitstraalt voor burgers in een kwetsbare positie.
4. De noodzaak van een verantwoord financieel beheer versus de noodzaak van investeren in de sociale basis en maatwerkvoorzieningen.

Belang van beproefde visie

Deze dilemma's vragen om standpuntbepaling waarvan niet weggelopen kan worden. Als wij werkelijk kiezen voor de burger voor wie het aantal vrijheidsgraden beperkt is en voor wie de algemene voorzieningen niet toereikend zijn, heeft dat gevolgen voor de draagkrachtige burger die zelf de weg heeft kunnen vinden naar maatwerkvoorzieningen. Een voorbeeld hier is de toegenomen vraag naar huishoudelijke hulp. Keuzes zoals deze zullen wrijving kunnen opleveren, maar wie heeft gezegd dat Goirle kan glanzen zonder wrijving?

De PRG meent dat een beeld van 'mens en samenleving' niet mag ontbreken. Een visie die leidend is bij het zoeken naar een uitweg uit de genoemde en andere dilemma's en naar oplossingen die winst opleveren: tijd, geld, welbevinden en energie. Voor inwoners, professionals, het voorliggend veld en de gemeente. Winst voor alle betrokkenen. Wij zijn dus op zoek gegaan naar zo'n fundamentele visie.

Hieronder enkele krijtlijnen van een dergelijke visie:

Wij leven pas fatsoenlijk met elkaar samen als wij de waardigheid van álle inwoners respecteren en voorop stellen. Als wij willen dat in de komende jaren het sociaal domein aan dat respect tegemoet komt, dan is er werk aan de winkel. Door dingen goed te doen en vooral door samen het goede te doen in een inclusieve samenleving met oog voor de meest kwetsbaren.

Wij stellen het menselijk aspect centraal met compassie. Een samenleving waarin burgers met zelfrespect en in een sociaal netwerk samenleven. En waarbij verantwoordelijkheid en beslissingsbevoegdheid onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. En waarbij we uitgaan van vertrouwen. Afrekening, beheersing en controle zijn in deze visie ondergeschikt.

Een dergelijke visie doet een moreel beroep op en vraagt een scherpe standpuntbepaling van onze bestuurders, politieke vertegenwoordigers en burgers. Hoe zorgen we ervoor dat Goirle nog meer gaat glanzen? Wat is nodig om te zorgen dat burgers in een kwetsbare positie kunnen blijven meedoen?

Kritische kanttekeningen

De PRG kan zich in grote lijnen vinden in de perspectieven die in de nota's "Goirle glanst" en "Normaal is het gewone leven centraal" geschetst worden. Het voorkomen van problemen door preventie, het versterken van de sociale basis en hulp voor mensen die het echt nodig hebben, het zijn doelen waar wij achter kunnen staan.

Het sociaal domein staat onder druk. Er is minder capaciteit en minder geld voor meer mensen die ondersteuning nodig hebben. Ondanks inzet en verbeterlagen vanuit de gemeente zien wij onvoldoende aanwijzingen dat deze leiden tot een transformatie naar eigenaarschap. Deze beoogde en dringend noodzakelijke transformatie verlangt van de burgers én het systeem een werkelijke kanteling. Echter, doordat de nota zichzelf verliest in optimisme en een passende, 'veranderkundige' uitwerking mist, wordt de planbaarheid en stuurbaarheid van beoogde veranderingen overschat.

De nota gaat bovendien uit van een aantal aannames waar de PRG vraagtekens bij zet. Wij noemen er hier een aantal, waarbij wij ons onder andere gebaseerd hebben op rapporten van de centrale overheid als "Sociaal domein op koers" en "Stelsel in de groei":

1. In de nota "Goirle glanst" wordt gesproken over een economische crisis na Covid. Wij lezen in de media vooral berichten over een spoedig herstel van de economie.
2. In de nota wordt gesproken over een groeiende instroom in het sociaal domein, zoals van kinderen en jeugdigen die gebruik maken van de jeugdwet. Er zijn geen onderzoeken die dit bevestigen maar wel wijzen op een stagnerende uitstroom.
3. De nota zet ruim in op preventie. Preventie is werkelijk belangrijk voor kwaliteit van leven, de kosten ervan kunnen echter uitgaan boven een zorgtraject en preventie vraagt derhalve ook om investering.

4. De nota betreffende normalisering is optimistisch over het oplossend vermogen in de eerste lijn van Poh's. Er zijn onderzoeken die dit veronderstelde effect ontkrachten.
5. Er worden vraagtekens gezegd achter de gedachte dat vroeghulp zwaardere vragen kan voorkomen. Er blijkt namelijk ook een aanzuigend effect van uit te gaan. Reden dus voor twijfel.

Adviezen

1. Ongetwijfeld delen gemeente en PRG een aantal van de genoemde dilemma's en worstelen wij met elkaar met de tegenstrijdigheden die de verschillende onderzoeken aangeven. De PRG adviseert u, om deze reden, hieromtrent een scherper standpunt te bepalen wat betreft uw visie op 'mens en samenleving', oftewel het 'waarom'. Wij noemen hier een voorbeeld: in de nota oppert u de mogelijkheid van het afschalen in de sociale basis in geval van oplopende financiële tekorten. Uw uitgesproken standpunt zou veeleer kunnen zijn dat het maatwerk voor burgers in een kwetsbare positie gegarandeerd blijft in Goirle.
2. U vraagt in de nota in feite om een cultuuromslag. Aansluitend op het voorgaande juicht de PRG dit toe, al vraagt transformeren op alle niveaus om een route waar we met elkaar daadwerkelijk anders durven, denken, anders organiseren en anders doen wat écht nodig is. En waarbij de inhoud leidend is en het systeem ondersteunend. Concepten als vertrouwen en responsiviteit zijn immers geen gevolg van die cultuuromslag, maar gaan er aan vooraf. Bovendien kunnen bovenmatige controle en regeldwang een lonkend perspectief danig in de weg staan:
Willen we écht kantelen in het sociale domein, dan zullen de professionals ruimte moeten krijgen voor het werken vanuit de waarden die bij hen en bij de burgers horen. Zij zullen een praktische vertaalslag moeten maken naar het werken vanuit die andere route. Waarden als efficiëntie, professionaliteit en controle zullen hier niet meer de boventoon moeten voeren. In plaats daarvan zijn het mensgerichte waarden zoals aandacht, vertrouwen, samenwerken, inclusie, kwaliteit en authenticiteit die meer aansluiten bij de behoefte van de burger en de professional.
Deze route behelst een aanpak of denkraam dat aansluit bij zowel het belang van de gemeente, het voorliggend veld (systeemwereld) als de burger en zijn leefwereld.
De echte omslag zit in het verschuiven van degene die bepaalt. De gemeente geeft de kaders aan. De professional geeft informatie en de betrokkene(n) besluiten samen op basis van al deze kennis wat er echt aan de hand is en wat er nodig is om de situatie te verbeteren. Het plan dat uit dit proces ontstaat, is de basis van ondersteuning voor zowel de hulpverlening als de omgeving. Wanneer wij dit structureel doorvoeren, ontstaat er een andere volgorde van regie en verantwoordelijkheid. Alleen zo krijgen de juiste mensen beslissingsbevoegdheid en nemen zij hun verantwoordelijkheid. Dit leidt niet alleen tot betere uitkomsten, maar ook tot een verlichting van de professionele zorg met bovendien meer kansen op minder kosten.
Om te komen tot een dergelijke route adviseren wij u om met uw ambtenaren, raad en burgers hierover samen met ons de dialoog een vervolg te geven en zichtbare initiatieven op basis van voorgaande uitgangspunten te nemen.
3. Ook adviseren wij duidelijk te benoemen met welke dilemma's en onzekerheden u worstelt. Dit geeft een eerlijker beeld en geeft de burger meer vertrouwen in u als lokale overheid.
4. Zoals eerder gezegd bij de dilemma's: concepten als eigen kracht, versterken van de sociale basis, normaliseren en demedicaliseren kunnen gemakkelijk

beheersing van financiën als hoogste doel krijgen. De genoemde concepten hebben echter primair een emancipatoir doel en mogen geen bezuinigingsmaatregel zijn. Zonder het belang van een gezonde financiële huishouding te ontkennen, is ons advies om niet slechts te denken in termen van beheersing van financiën.

5. De PRG waardeert de nota " Normaal is het gewone leven centraal" vooral vanwege de concrete uitwerking ervan en daarmee een kijkje in de daadwerkelijke effecten van het beleid. In de nota wordt aangegeven wat niet meer wordt ingekocht en wat niet meer onder de jeugdwet gaat vallen. Er is bijvoorbeeld veel voor te zeggen om het gebruik van niet bewezen effectieve en alternatieve zorg te beperken. Maar zorgvuldig bestuur vraagt onzes inziens ook om redelijke overgangsmatregelen, immers vanaf 2015 is deze zorg tot nu toe wel vergoed. De PRG adviseert om bij afschaling eerst rechtvaardige overgangsmatregelen vast te stellen.
6. Normaliseren waar mogelijk. Maatwerk is het tegenovergestelde daarvan. Waar nodig moet dat de norm blijven bij het oplossen van vragen en problemen. Er is wel een groter kader nodig waarbinnen dat maatwerk uitgevoerd wordt. Wil je maatwerk kunnen leveren, geef en gun een burger/zorgvrager tijd en ruimte om zijn eigen wiel uit te vinden. Het betekent dus ook stoppen met standaardiseren. Immers: omstandigheden en mensen zijn altijd anders, elke situatie vraagt om een eigen oplossing. Met betrekking tot normaliseren adviseren wij te investeren in een stevige, solide sociale basis. Afbouw van individuele maatwerkvoorzieningen kan pas verantwoord, als er eerst geïnvesteerd is in de sociale basis. Normaliseren kost ook geld.
7. De nota leunt sterk op de ideeën van eigen kracht in de samenleving en de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers. En u stelt terecht dat Goirle in dit opzicht een voorbeeld gemeente is. Wij adviseren u om de burgers hierbij nadrukkelijk te ondersteunen en te blijven faciliteren zodat deze mooie eigenschap van ons dorp intact blijft.
8. Het versterken van de basis, het fundament in uw termen, heeft als belangrijk doel om intensievere hulp beter en sneller beschikbaar te krijgen en te houden voor hen die het echt nodig hebben. Om te voorkomen dat mensen tussen de wal en het schip terecht komen en om stapeling van zorg en/of escalatie te voorkomen, is het maken van een goede analyse in de beginfase een voorwaarde. Wij adviseren u scherp te blijven toezien op de kwaliteit van niet alleen de toegang tot het sociaal domein maar ook de kwaliteit van de proces begeleiding gedurende de hulpverlening.
9. Wij adviseren u bovendien om in de nota ruimte te maken voor een aantal opmerkingen betreffende de rechten van de hulpvragende inwoner van Goirle en het beleid t.a.v. klachten-, bezwaar- en beroepsprocedures.
10. Met betrekking tot de jeugdzorg en de GGZ blijft het van het grootste belang dat de gemeente zich tot het uiterste inspant om de wachtlijsten in de langdurige zorg weg te werken. De PRG adviseert dit op te nemen in de nota en bovendien te verduidelijken uit welke acties zal gaan blijken dat tegemoet gekomen wordt aan deze urgentie.
11. De gemeente Goirle heeft een actieve rol met betrekking tot het vergroten van de rijksbijdrage in het kader van de Jeugdwet. De PRG adviseert dit op te nemen in de nota en daarbij aan te geven de bezuinigingen niet te accepteren als een gegeven.
12. Tenslotte verwijzen wij naar ons jaarplan. Hier benoemen wij een aantal toetsingscriteria die ons inziens steeds van belang zijn om te bepalen op welke wijze de belangen van burgers het best gediend worden bij beleidsontwikkeling.